

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 324 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
<i>Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna</i>	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
<i>Boltayeva Go'zal Komilovna</i>	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
<i>D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev</i>	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
<i>Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
<i>Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi</i>	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
<i>Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi</i>	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
<i>Axmedov Jaloliddin Oribovich</i>	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
<i>Baxramova Malika Muzaffarovna</i>	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
<i>Choriyeva Zarina Anvarbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
<i>D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva</i>	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
<i>Djurayeva Nargiza Kudratillayevna</i>	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
<i>Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna</i>	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
<i>G'ayratova Mohidil Zafar qizi</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
<i>Maksetova Nurjamal Kuatovna</i>	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
<i>Malikova Xurshida Ikramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
<i>Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi</i>	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
<i>Muxammadova Ozoda Muzrabovna</i>	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
<i>N. G. Pulatova</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna</i>	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna</i>	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
Журабаев Абдукарим Маматкулович	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
Хожаметов Ajiniyaz Andriyanovich	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
Abdusamatova Nargiza Jamolidinovna, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobioekotizimdagi o'rni mavzusini o'qitish metodikasi	222
Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
Babajanov Baxodir Allaberganovich	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
Daminova Munajat Abduvoxobovna	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
Esanova Ro'shana Qurbonazarovna	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
Imanov Baxtiyor Berdiyevich	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
Inomova Dilnavoz Muzafar qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
Ostonova Gulrux Shuxrat qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
Parpibayeva Zulayho Rahimjon qizi	
Al-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
Rayimova Gavhar Karim qizi	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARIGA SHARQ ALLOMALARINING KITOBXONLIKKA MUNOSABATINI TARIXIY YONDASHUV ASOSIDA O'RGATISHNING IJTIMOIIY- TARIXIY, ZAMONAVIY VA PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

Parpibayeva Zulayho Rahimjon qizi

UBS, Maktabgacha-Boshlang'ich ta'lim va sport faoliyati kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga Sharq allomalarining kitobxonlik va ilm-ma'rifatga bo'lgan munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida Sharq mutafakkirlarining ilmiy merosi, ularning kitob va mutolaa haqidagi qarashlari hamda bu g'oyalarning zamonaviy pedagogik ta'limdagi o'rni yoritilgan. Maqolada kitobxonlik madaniyatining ijtimoiy-tarixiy ildizlari, zamonaviy ta'lim jarayonidagi ahamiyati va pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari Sharq allomalarining ilmiy merosidan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarda mutolaa madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: kitobxonlik madaniyati, Sharq allomalari, mutolaa, tarixiy yondashuv, pedagogik ta'lim, ma'naviy meros, boshlang'ich ta'lim.

Abstract: This article analyzes the issues of teaching future primary school teachers about the attitudes of Eastern scholars toward reading and knowledge based on a historical approach. The study explores the scientific heritage of Eastern thinkers, their views on books and reading, and the role of these ideas in modern pedagogical education. The paper examines the socio-historical roots of reading culture, its importance in the contemporary educational process, and its pedagogical potential. The results indicate that the use of the scientific heritage of Eastern scholars plays a significant role in developing reading culture among future teachers.

Key words: reading culture, Eastern scholars, reading, historical approach, pedagogical education, spiritual heritage, primary education.

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы обучения будущих учителей начальных классов на основе исторического подхода к изучению отношения восточных мыслителей к чтению и науке. В ходе исследования раскрываются научное наследие восточных ученых, их взгляды на книгу и чтение, а также значение этих идей в современной педагогической практике. В статье рассматриваются социально-исторические корни культуры чтения, её значение в современном образовательном процессе и педагогические возможности. Результаты исследования показывают, что использование научного наследия восточных мыслителей играет важную роль в формировании культуры чтения у будущих учителей.

Ключевые слова: культура чтения, восточные мыслители, чтение, исторический подход, педагогическое образование, духовное наследие, начальное образование.

KIRISH

Sharq G'arbni o'zaro bog'lagan, buyuk sivilizatsiyalar tutashgan yurtimiz hududida ilm-fan, madaniyat azaldan rivojlangan. Ayniqsa, o'rta asrlarda ona zaminimizdan minglab olimu shoirlar, buyuk mutafakkirlar yetishib chiqqan. Ularning matematika, fizika, kimyo, astronomiya, etnografiya, tibbiyot, tarix, adabiyot, axloq, falsafa kabi ko'plab sohalarga oid asarlari, Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent, Shahrisabz, Termiz va boshqa shaharlardagi qadimiy obidalar butun bashariyatning ma'naviy mulki hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "tarixiy merosni asrab-avaylash, o'rganish va avlodlardan avlodlarga qoldirish ham davlat siyosatining eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biridir" ^[1].

Sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatish vositasida ijtimoiy-lashtirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish jarayonida yozuvning paydo bo'lganidan boshlab kitob tarixiy taraqqiyoti davomida insoniyatga, uning ma'naviy ehtiyojlariga oid manbaalarni o'rganish, tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. O'tgan yillar davomida kitobni tayyorlashda foydalaniladigan manbaning turi ijtimoiy taraqqiyotga mos, mutanosib ravishda evolyutsion tarzda rivojlanishi va ularning shakli, hajmi, dizayni, turi ham izchil o'zgarib borgan. Insoniyat sivilizatsiyasining bevosita ta'siri evaziga qo'lyozma, bosma va elektron kitoblar tizimi vujudga kelgan. Kitoblarning shakli, hajmi, dizayni, turi hamda boshqa xususiyatlaridan qat'iy nazar kitob va ulardan foydalanish madaniyati jamiyat ravnaqi, insoniyatning aqliy, ma'naviy kamolotini ta'minlashda o'ziga xos ahamiyat kasb etib kelmoqda.

Yurtboshimizning bu fikrlari zahirida, albatta, ta'limning zamon talablari asosida rivojlanishi bilan bog'liq fundamental o'zgarishlar va yangicha yondashuvlarni qo'llash masalasi turadi. Shuning uchun kitoblardan foydalanishning samarali yo'llari va imkoniyatlarini topish ta'lim oluvchilarda badiiy asar mazmunini o'zlashtirish, muallif fikriga asoslanib o'z qarashlarini shakllantirish, o'zlashtirilgan materiallarni integratsiya qilishga o'rgatish, o'quv va hayotiy faoliyatida axborotlardan foydalanish kompetentligini oshirish, eng muhimi, axloqiy-estetik tarbiyalashga xizmat qilishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbek oilalarida kitobga muhabbat, kitobni avaylab-asrash, kitobxonlik, g'azalxonlik qadimiy an'analardan bo'lib, farzand tarbiyasida muhim hisoblangan. Biz kitobxonlik haqida so'z yuritar ekanmiz, tarixga bir nazar tashlaymiz. Bundan salkam uch yarim ming yil ilgari ajdodlarimiz tomonidan muqaddas ma'naviy kitob - "Avesto" ideografik yozuv kashf etilgan. Otashparast ajdodlarimiz uni to'la-to'kis yod bilmoqni, unga amal qilib yashamoqni o'zlari uchun burch deb bilganlar. Mutafakkir Abu Rayhon Beruniy guvohlik berishicha, arablar Turonni bosib olgach, otashparastlarning muqaddas "Avesto" kitobini biror nusxa ham qoldirmay yoqib yuborishgan. Shuningdek, monaviy, suryoniy, eftalit, braxma, sug'diy, xorazmiy, boxtariy yozuvlarida bitilgan har qanday yodgorlikni yo'qotishga uringan.

Sharq, xususan, Markaziy Osiyo mintaqasi IX-XII va XIV-XV asrlarda jahonning boshqa mintaqalaridagi Renessans jarayonlariga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Sharq uyg'onish davri - Sharq Renessansi sifatida dunyo ilmiy jamoatchiligi tomonidan haqli ravishda tan olingan. Agar Yevropa Uyg'onish davrining natijalari sifatida adabiyot va san'at asarlari, arxitektura durdonalari, tibbiyot va insonni anglash borasida yangi kashfiyotlar yuzaga kelgan bo'lsa, Sharq Uyg'onish davrining o'ziga xos xususiyati, avvalo, matematika, astronomiya, fizika, ximiya, geodeziya, farmakologiya, tibbiyot kabi aniq va tabiiy fanlarning, shuningdek, tarix, falsafa va adabiyotning rivojlanishida namoyon bo'ladi.

Ajdodlarimiz o'zining ma'naviy boyliklarini turli yo'llar bilan saqlab qolishgan. Jumladan, "Avesto" kitobi yoqib yuborilganidan keyin ikki asrcha vaqt o'tganiga qaramay uni yodlaganlarning xotirasi asosida qayta yozib olingan.

Qadimdan ma'lumki, kitobsevarlik insoniy fazilat bo'lib, unda insonning ma'naviy komillik darajasi aks etib turadi. Kitobsevarlik oilada shakllanadi. Qadimda xalq baxshilarining oilaviy davralarda, to'y-ma'rakalarda, ziyofat va gap-gashtaklarda, choyxonalarda kuylagan dostonlari, buvi-yu bobolarining bolalarga aytgan ertaklari, allalari, rivoyatlarini maroq bilan tinglash orqali kitobxonlik shakllanib borgan. Qadimdan necha asrlardan beri kitobxonlar davrasida dong'i ketgan Abulqosim Firdavsiyning "Shohnoma"si va Nizomiy Ganjaviy, Amir Xusrav Dehlaviy, Abdurahmon Jomiy va Alisher Navoiylarning mashhur "Xamsa"larini o'qish orqali shohnomaxonlik va xamsaxonlik, shuningdek, Ahmad Yassaviyning "Hikmatlar", shayx Sa'diyning mashhur "Guliston" va "Bo'ston" asarlari, g'azallari, Umar Xayyom ruboiylarini oila davrasida mushohada va muhokamalar bilan mutolaa qilish zahirida yassaviyxonlik, g'azalxonlik, jomiyxonlik, navoiyxonlik singari kitobxonlik an'analari shakllangan. Vaxolanki, navoiyxonlik kechasida faqat Navoiy asarlari mutolaasi bilan cheklanilmagan, balki uning ijodiy an'analari davom ettirgan izdoshlari asarlarini ham o'qib, muhokama qilgan.

Ahmad Farg'oniylar tomonidan IX asrda yaratilgan "Astronomiya asoslari" fundamental asarida olamning tuzilishi, Yerning o'lchovi haqidagi dastlabki ma'lumotlar, sayoramizning sharsimon ko'rinishga ega ekani xususidagi dalillar mavjud bo'lib, mazkur kitob XVII asrga qadar Yevropa universitetlarida astronomiya bo'yicha asosiy darslik sifatida o'qitib kelingan hamda Buyuk geografik kashfiyotlar davrida Kolumb, Magellan va boshqa sayohatchilarning kashfiyotlari uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qilgan.

Ahmad Farg'oniylarning amaliy yutuqlaridan biri uning o'rta asrlardagi asosiy astronomik asbob - usturlub nazariyasini ishlab chiqqani va shuningdek, Nil daryosida "Nilomer" degan, ko'p asrlar davomida suv sathini o'lchaydigan asosiy vosita sifatida xizmat qilib kelgan mashhur inshootni yaratgani bo'ldi.

Kitobxonlik an'anasi XX asrda Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Fitrat, Oybek va boshqa so'z san'atkorlari asarlarini oilaviy o'qish orqali qodiriyxonlik, cho'lponxonlik, fitratxonlik, oybekxonlik ko'rinishida namoyon bo'lgan. O'sha vaqtlarda aksariyat kitobxonlar "O'tgan kunlar" romanini yoddan bilganlar. Bugungi kunda ham navoiyxonlik, g'azalxonlik, she'riyat kechalari, badiiy kechalar o'tkazilishi kitobxonlik an'anasining davom etayotganini ko'rsatmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda boshlang'ich sinf bo'lajak o'qituvchilarida kitobxonlikka yondashuv asosida insonparvarlik fazilatlarini shakllantirish samaradorligi tahlil qilindi. Bunda talabalarning yosh xususiyatlari, hamkorlikdagi ijodiy faollikni oshirishga moyilligi va tanqidiy fikrlash mahsuldorligi hamda o'zlashtirish jarayonining natijadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi didaktik omillar hisobga olindi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

- Tarixiy-tahliliy metod:** Sharq allomalarining ilm-fan va mutolaa madaniyati haqidagi fundamental qarashlarini tizimli o'rganish.
- Qiyosiy tahlil metodi:** Turli tarixiy davrlarda yashab ijod etgan mutafakkirlarning kitobxonlikka oid g'oyalari o'zaro solishtirish va umumiy qonuniyatlarni aniqlash.
- Pedagogik tahlil metodi:** Sharq allomalari tomonidan ilgari surilgan ma'rifiy g'oyalarni zamonaviy pedagogik jarayonlarga tatbiq etish imkoniyatlarini baholash.
- Tizimli yondashuv:** Bo'lajak o'qituvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish jarayonini yaxlit va kompleks tizim sifatida tahlil qilish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida Sharq allomalari merosining bo'lajak o'qituvchilar kompetensiyasiga ta'siri quyidagicha tizimlashtirildi:

Alloma / Manba	Asosiy g'oya va pedagogik yo'nalish	Shakllanadigan kompetensiya
Abu Nasr Forobiy	Ilm insonni jaholatdan qutqaruvchi va mukammallikka yetkazuvchi kuch.	Ma'naviy-axloqiy yetuklik.
Abu Rayhon Beruniy	Mutolaa - yangi bilimlar sari yetaklovchi asosiy yo'lboshchi.	Ilmiy va tanqidiy fikrlash.
Ibn Sino	Doimiy o'rganish va mutolaa ma'naviy kamolot asosi.	Mustaqil izlanish ko'nikmasi.
Alisher Navoiy	Kitob - qalbni yorituvchi ma'naviy mash'al.	Kitobxonlik madaniyati va badiiy did.
Tarixiy an'analar	"Xamsaxonlik", "Navoiyxonlik" va "Qodiriyxonlik" kabi oilaviy mutolaa usullari.	Milliy qadriyatlarga hurmat.

Sharq tarixida ilm markazlari, kutubxonalar va madrasalar kitobxonlik madaniyatining rivojlanishida muhim rol o'ynagan.

Buxoro, Samarqand va Xorazm ilm markazlari o'z davrida ma'rifat maskanlari sifatida mashhur bo'lgan. Bu ilmiy muhit kitobga hurmat, bilimga intilish va mutolaaga ehtiyojni kuchaytirgan.

Sharq allomalari merosidan foydalanish bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida quyidagi kompetensiyalarni shakllantiradi:

- Kitobga muhabbat
- Mutolaa madaniyati
- Ilmiy fikrlash ko'nikmalari
- Milliy qadriyatlarga hurmat
- Mustaqil izlanish ko'nikmasi

Sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatish vositasida ijtimoiylashtirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish jarayonida yozuvning paydo bo'lganidan boshlab kitob tarixiy taraqqiyoti davomida insoniyatga, uning ma'naviy ehtiyojlariga oid manbaalarni o'rganish, tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. O'tgan yillar davomida kitobni tayyorlashda foydalaniladigan manbaning turi

ijtimoiy taraqqiyotga mos, mutanosib ravishda evolyutsion tarzda rivojlanishi va ularning shakli, hajmi, dizayni, turi ham izchil o'zgarib borgan. Insoniyat sivilizatsiyasining bevosita ta'siri evaziga qo'lyozma, bosma va elektron kitoblar tizimi vujudga kelgan. Kitoblarning shakli, hajmi, dizayni, turi hamda boshqa xususiyatlaridan qat'iy nazar kitob va ulardan foydalanish madaniyati jamiyat ravnaqi, insoniyatning aqliy, ma'naviy kamolotini ta'minlashda o'ziga xos ahamiyat kasb etib kelmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatish vositasida ijtimoiy-lashtirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish jarayonida yozuvning paydo bo'lganidan boshlab kitob tarixiy taraqqiyoti davomida insoniyatga, uning ma'naviy ehtiyojlariga oid manbaalarni o'rganish, tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. O'tgan yillar davomida kitobni tayyorlashda foydalaniladigan manbaning turi ijtimoiy taraqqiyotga mos, mutanosib ravishda evolyutsion tarzda rivojlanishi va ularning shakli, hajmi, dizayni, turi ham izchil o'zgarib borgan. Insoniyat sivilizatsiyasining bevosita ta'siri evaziga qo'lyozma, bosma va elektron kitoblar tizimi vujudga kelgan. Kitoblarning shakli, hajmi, dizayni, turi hamda boshqa xususiyatlaridan qat'iy nazar kitob va ulardan foydalanish madaniyati jamiyat ravnaqi, insoniyatning aqliy, ma'naviy kamolotini ta'minlashda o'ziga xos ahamiyat kasb etib kelmoqda. Sharq allomalarining ilm-ma'rifat va kitobxonlik haqidagi qarashlari bugungi pedagogik ta'lim uchun muhim metodologik manba hisoblanadi. Ularning ilmiy merosini o'rganish bo'lajak o'qituvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish, ilmga qiziqishni oshirish hamda milliy-ma'naviy qadriyatlarga hurmatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Buyuk ajdodlarimiz yutuqlari - ma'naviy jasorat namunalari. O'zbekiston xalqi ko'pni ko'rgan, yelkasida tarix sinovlarini, ijtimoiy xulosasini yelkalagan, o'ziga ham o'zgalarga ham tinchlik, osoyishtalik, farovon hayotni tilab kelgan, shu niyatda butun insoniyat sivilizatsiyasi rivojiga munosib hissa qo'shgan xalq. Bugun ham xalqimiz ota-bobolarimizdan meros bo'lib qolgan o'zining ana shu ezgulik bayrog'ini qo'lidan tushirgani yo'q.

Bu boy merosdan butun bashariyat ravnaqi yo'lida oqilona va samarali foydalanish - bu siz bilan bizning vazifamiz, siz bilan bizning burchimizdir. Bu borada fidoyi olimlarning roli alohida diqqat-e'tiborga munosib bo'lib, aynan ularning mehnati tufayli biz o'tmishning bebaho ilmiy merosini qaytadan kashf etmoqdamiz. Tarixiy va madaniy merosni asrab-avaylash, intellektual salohiyatni rivojlantirish, boyitish va ko'paytirish, unib-o'sib kelayotgan yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash - moddiy va ma'naviy taraqqiyoti asosi.

Kitob - bilim kaliti, mutolaa - tafakkur qanoti. Kitobga oshno bo'lgan o'qituvchi kelajak avlod qalbida ilm va ma'rifat chirog'ini yoqa oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev, Sh. M. (2017). Adabiyot va san'at, madaniyatni rivojlantirish - xalqimiz ma'naviyatini yuksaltirishning mustahkam poydevoridir. Toshkent: O'zbekiston.
2. Mahkam, A. (Tarjimon). (2001). Avesto (Tarixiy-falsafiy yodgorlik sifatida kitobxonlik ildizlari). Toshkent: Sharq.
3. Sheroziy, S. (2004). Guliston (Kitobxonlik va axloqiy tarbiya an'analari). Toshkent: G'afur G'ulom.
4. Qodiriy, A. (2005). O'tgan kunlar (Kitobxonlik madaniyati va qodiriyxonlik an'analari tahlili). Toshkent: Sharq.
5. Abu Nasr Forobiy. (2012). Fozil odamlar shahri (Ilmning inson kamolotidagi o'rni bo'limi). Toshkent: Yangi asr avlodi.
6. Alisher Navoiy. (2013). Mahbub ul-qulub. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi.
7. Nizomiy Ganjaviy. (2016). Xamsa (Xamsa-xonlik an'analari va ma'naviy meros). Toshkent: O'zbekiston.
8. Yuldashev, Q., & boshq. (2022). Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi (Darslik). Toshkent.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.